تحلیل

محمد اسماعیلی

اندیشکده‌های غربی از اقتدار ایران و بلاتکلیفی امریکا می‌گویند

سردرگمی مزمن کاخ سفید در مواجهه با ایران

مجموعه دلایل متقنی باعث شده تا سیاست سیاستمداران کاخ سفید در برابر جمهوری اسلامی از وجود عنصری ویران‌کننده به نام سردرگمی و بلاتکلیفی رنج ببرد و چنین عنصری به سیاست سایر کشورهای اروپایی و منطقه‌ای همپیمان امریکا نیز تسری پیدا کند.

ایالات متحده امریکایی که تا چند ماه قبل تصور می‌کرد می‌تواند با به کارگیری ابزاری مانند خروج از توافق هسته‌ای، بازگرداندن تحریم‌های ضدایرانی، اعزام ناو جنگی به نزدیک مرزهای آبی کشور و دمیدن در ناقوس جنگ، اعزام پهپادهای جاسوسی به مناطق مرزی کشور و لفاظی‌های دیپلماتیک می‌تواند مانع اقتدار روزافزون جمهوری اسلامی ایران شده و حاکمیت سیاسی کشور را وادار به پذیرش مذاکرات جدید غیرهسته‌ای کند، امروز تغییر رویه داده و به جای به کارگیری گزاره‌های مورد اشاره، از یک سردرگمی مزمن در نبرد با جمهوری اسلامی ایران رنج می‌برد و چنین ویژگی‌ای امروز در سخنان متناقض تصمیم‌گیران کاخ سفید از دونالد ترامپ گرفته تا مایک پمپئو و جان بولتون و سایرین مشهود است.

■ بیگانه با احتیاط و ترس

سردرگمی غربی‌ها در مواجهه با ایران زمانی به شکل تصاعدی افزایش یافت که جمهوری اسلامی ایران در سرنگونی پهپاد جاسوسی و گران قیمت امریکایی که به خاک کشور تجاوز کرده بود، لحظه‌ای تردید نکرد و چند روز پس از آن در واکنش به دزدی دریایی انگلیس، نفتکش این کشور را که قوانین بین‌المللی دریاها را رعایت نکرده بود در تنگه هرمز توقیف کرد، بدون آنکه از واکنش انگلیسی‌ها ابایی داشته باشد.

تصور غربی‌ها به ویژه قبل از دو اتفاق موجود، این بود که جمهوری اسلامی ایران با توجه به جنگ اقتصادی که در سطح بین‌المللی با آن روبه‌رو است و مشکلاتی که جامعه ایرانی در حوزه معیشت با آن مواجه است، در اتفاقات اینچنینی جنبه احتیاط را به حد اعلی رسانده و نسبت به گستاخی امریکا یا انگلیس در منطقه تنگه هرمز چشم‌پوشی کند، در حالی که جمهوری اسلامی ایران دقیقاً نقطه مقابل تحلیل غربی‌ها در سرنگونی پهپاد جاسوسی و توقیف کشتی انگلیسی رفتار کرد و نشان داد اساساً هیچ گونه واهمه از جنگ احتمالی و رویارویی نظامی با غربی‌ها ندارد و در هر شرایط و موقعیتی تجاوز را در هر سطحی که باشد پاسخ می‌دهد آن هم به شکل قاطع.

سوزان مالونی از اعضای ارشد موسسه بروکینگز با اشاره به سردرگمی مقامات امریکا در رابطه با ایران در گفت‌وگو با AFP (خبرگزاری فرانسه) می‌گوید: «دولت ترامپ در راستای خط و مشی و سیاستگذاری خود با دوراهی نهایی در جاده مواجه است. ایالات متحده «فشار زیادی بر ایران تحمیل کرده است» و تا زمانی که واشنگتن «می‌تواند از تشدید تنش و فوران یک درگیری نظامی جلوگیری کند» آماده است تا هر زمانی که لازم باشد آن فشار را حفظ کند.

باربارا اسلاوین از موسسه تحقیقاتی شورای آتلانتیک نیز با اشاره به مواضع متناقض دولتمردان امریکا در قبال ایران می‌گوید: «این وضعیت باعث می‌شود ایالات متحده واقعاً ضعیف به نظر آید.» این امر باعث ایجاد وضعیت خطرناکی می‌شود چراکه حوادث می‌توانند در خلیج فارس ادامه داشته باشند و خطر لغزش را به سمت منازعه‌ای که هر دو طرف خواهان اجتناب از آن هستند افزایش دهند.»

به گفته سوزان مالونی، مشکل این است که ترامپ در سال گذشته زمانی که ایالات متحده را از قرارداد ۲۰۱۵ با ایران خارج کرد - که برای محدود کردن برنامه هسته‌ای این کشور در ازای لغو تحریم‌ها بود - خود را در گوشه رینگ قرار داد.

وی به نقل از اسلاوین ابراز می‌کند: «تشدید تنش از سوی ایران قابل پیش‌بینی بود، به ویژه هنگامی که تصمیم مبنی بر تمدید معافیت برای صادرات نفت ایران صادر نشد و پیش‌بینی شد که ایران در پاسخ دست به تشدید تنش بزند.»

هفته‌نامه آلمانی اشپیگل نیز هفته گذشته نوشت که فاصله رئیس‌جمهور امریکا با اهداف و آرزوهایش در قبال ایران بسیار زیاد است: «دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور امریکا عاشق این است که به عنوان یک سوپرمن ارزیابی شود. به نظر می‌رسد واشنگتن از این هدف که توافق جدید هسته‌ای را با ایران مورد مذاکره قرار دهد که نه تنها برنامه هسته‌ای بلکه مسئله توسعه موشکی این کشور را هم در برگیرد و به فعالیت‌های منطقه‌ای ایران هم بپردازد، بسیار فاصله دارد.»

شبکه سی‌ان‌ان نیز در همین باره با تأکید بر اینکه ترامپ در مورد ایران دچار اشتباه محاسباتی شد، در گزارشی بیان می‌کند: «اکنون شاهد اشتباه محاسباتی ترامپ هستیم زیرا هیچ نشانه‌ای از تسلیم شدن ایران دیده نمی‌شود، ترامپ می‌گوید روش وی در قبال کره‌شمالی و تجارت با چین جواب داده است.»

> سردرگمی غربی‌ها در مواجهه با ایران زمانی به شکل تصاعدی افزایش یافت که جمهوری اسلامی ایران در سرنگونی پهپاد جاسوسی و گران قیمت امریکایی که به خاک کشور تجاوز کرده بود، لحظه‌ای تردید نکرد و چند روز پس از آن در واکنش به دزدی دریایی انگلیس، نفتکش این کشور را که قوانین بین‌المللی دریاها را رعایت نکرده بود در تنگه هرمز توقیف کرد

■ هشدار به انگلیس

اندیشکده روسی «باشگاه گفت‌وگوی والدای» با هشدار به تقلید لندن از واشنگتن در تقابلش با تهران نوشت: «کاخ سفید به منظور ایجاد اختلاف در اتحادیه اروپا درباره اینستکس و چندین موضوع دیگر که در آنها اتحادیه اروپا و ایران مواضع مشابهی دارند، در تلاش برای اختلاف انداختن بین ایران و بریتانیاست. بریتانیا صرفاً دستورات واشنگتن را اجرا کرد؛ واشنگتنی که به جز ابزار نظامی، آماده استفاده از همه ابزارها برای تشدید فشار بر ایران است.» این اندیشکده انگلیس را از سرنوشت موهوم امریکا و سردرگمی‌ای که اخیراً مقامات این کشور در مواجهه با کشورمان تجربه کرده‌اند انذار داده است.

■ سردرگمی بی‌پایان

از بدو شکل‌گیری انقلاب اسلامی تاکنون امریکایی‌ها ایران را مورد تحریم و فشار اقتصادی قرار داده‌اند و در تمام این مدت تلاش‌های اینچنینی غرب و به ویژه امریکایی‌ها هیچ‌گاه منجر به شکستن مقاومت ایران نشده و ایجاد شورش‌های اجتماعی تنها در حد یک دستورالعمل کاغذی بدون نتیجه باقی مانده است.

چهره‌ها

سردار فدوی: سپاه از هر زمان دیگری مقتدرتر است

سپاه بیش از هر زمانی با اقتدار و سرافراز است و هر روز که از انقلاب می‌گذرد، انقلاب اسلامی سرافرازتر می‌شود.

به گزارش تسنیم، سردار علی فدوی جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در مراسم تشییع شهید نقیبی در یگان ویژه صابرین گفت: لباس سپاه مقدس‌ترین لباسی است که در طول تاریخ آن را می‌شناسیم، زیرا هزاران شهید از بهترین بندگان خدا با این لباس شهید شدند. ۴۰سال است سپاه با همین لباس در حال پاسداری از انقلاب است. سپاه مقتدر و سرافراز بیش از هر زمانی بااقتدار و سرافراز است و هر روز که از انقلاب می‌گذرد، انقلاب اسلامی سرافرازتر می‌شود.

وی ادامه داد: شهیدان خالص‌ترین وجود خود را که جان آنهاست تقدیم کردند، این وضعیت وصف‌ناپذیری است که تا در آن قرار نگیریم نمی‌توان آن را وصف کرد. ۴۰سال اقتدار و سرافرازی که به وجود آمده به برکت خون شهداست.

جانشین فرمانده کل سپاه سردار فدوی تصریح کرد: ما پاسداران همچنان پای در رکاب انقلاب هستیم و به تبعیت از امامان معصوم(ع) منتظر هستیم تا شهادت نصیب ما هم شود. اگر همه مستکبرین عالم بخواهند به یک قدرت واحد تبدیل شوند و مقابل ما قرار گیرند در هر صحنه‌ای که به‌وجود می‌آید شکست و حقارت و سرافکندگی نصیب آنها می‌شود زیرا ما به قدرت الهی وصل هستیم.

وی ادامه داد: رزمندگانی که ۴۰سال است پشت سر امامین انقلاب اسلامی راه درست را انتخاب کرده‌اند و بر عهد و پیمانشان باقی مانده‌اند به هیچ وجه بر عهدشان خللی وارد نشده است. این راهی است که ما را به سرانجام نیکی که خداوند وعده داده می‌رساند، البته به‌شرط آنکه بندگانش در راهی که او وعده داده پابرجا و استوار باقی بمانند.

نامه لاریجانی به روحانی درباره مصوبه افزایش حقوق

سخنگوی هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی از نامه رئیس مجلس به رئیس‌جمهور برای اجرای دقیق قانون افزایش حقوق کارمندان خبر داد.

به گزارش مهر، اسدالله عباسی سخنگوی هیئت رئیسه مجلس در حاشیه جلسه علنی دیروز در جمع خبرنگاران، گفت: متأسفانه دولت مصوبه افزایش حقوق کارکنان دولت بر اساس فرمولی که مجلس مشخص کرده بود، اجرا نکرده و به همین دلیل رئیس مجلس شورای اسلامی نامه تطبیق قوانین به رئیس‌جمهور در مورد نقص اجرای قانون در افزایش حقوق‌ها و همسان‌سازی حقوق بازنشستگان را ارسال کرده است.

وی با تأکید بر اینکه دولت باید نحوه اجرای مصوبه مذکور را اصلاح کند، ادامه داد: ما بارها از مسئولان دولت درخواست کرده‌ایم به مجلس بیایند و این مشکل را با همکاری یکدیگر حل و فصل کنیم اما تاکنون دولتمردان همکاری لازم را با مجلس نداشته‌اند اما نامه لاریجانی به روحانی، دولت را ملزم به اصلاح عملکرد خود در اجرای این قانون می‌کند.

سخنگوی هیئت رئیسه مجلس با تأکید بر اینکه اجرای قانون همسان‌سازی حقوق بازنشستگان هم اهمیت زیادی دارد، گفت: متأسفانه این قانون هم آنطور که باید و شاید اجرایی نمی‌شود و دولت ملزم به اجرای آن است.

عباسی بیان کرد: دولت مصوبه افزایش حقوق کارکنان دولت را بر اساس لایحه خودش اجرایی می‌کند و توجهی به مصوبه مجلس ندارد، به گونه‌ای که فردی که ۱۵میلیون تومان حقوق می‌گیرد مشمول افزایش ۲۰درصدی حقوق شده اما کسی که ۲میلیون تومان حقوق دریافت می‌کند افزایش حقوق کمی دارد و این مسئله فاصله حقوقی کارکنان دولت را افزایش می‌دهد.

کوتاه

نمایندگان دنبال برکناری رئیس بنیاد شهید

رئیس فراکسیون ایثارگران مجلس شورای اسلامی از نامه جمعی از نمایندگان مجلس به روحانی برای برکناری رئیس بنیاد شهید خبر داد و گفت: امضاکنندگان معتقدند آقای شهیدی به دلیل کسالت توان رسیدگی به امور را ندارد.

حجت‌الاسلام حسن نوروزی رئیس فراکسیون ایثارگران مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با تسنیم از جمع‌آوری امضای نامه‌ای از سوی تعدادی از نمایندگان مجلس برای برکناری رئیس بنیاد شهید خبر داد.

وی افزود: امضاکنندگان این نامه دلیل برکناری حجت‌الاسلام شهیدی از ریاست بنیاد شهید را کسالت و بیماری وی عنوان کرده‌اند و معتقدند بیماری او موجب شده تا قادر به رسیدگی به امور نباشد و سیستم اداری بنیاد شهید نیز دچار ضعف شود.

نمایندگانی که نامه درخواست برکناری آقای شهیدی را امضا کرده‌اند، خواستار این هستند که فرد جوانی از داخل بدنه بنیاد شهید به ریاست این بنیاد منصوب شود. حجت‌الاسلام نوروزی خاطرنشان کرد: جمع‌آوری امضا برای درخواست برکناری رئیس بنیاد شهید ادامه دارد و پس از نهایی شدن، از طریق هیئت رئیسه به دفتر آقای روحانی ارسال خواهد شد.

جهانگیری: شرمنده مردم هستیم

مردم ایران در سال‌های اخیر متحمل فشارهای فراوانی شده‌اند که ما شرمنده آنها هستیم.

به گزارش ایسنا، اسحاق جهانگیری دیروز در حاشیه بازدید از مزرعه ماهی‌سرای کرج و نمایشگاه دستاوردهای عشایری و کشاورزی استان البرز در گفت‌وگو با خبرنگاران، با تأکید بر اینکه منطق باید بر سر میز مذاکره رقم بخورد، تصریح کرد: هر کس قرارداد یا توافقی را امضا کند و آن را به هم بزند همه این اقدام را محکوم می‌کنند و ملت ایران سرفراز است که اهل گفت‌وگو، تعامل و منطق است. وی با اشاره به اتفاقات اخیر در منطقه خلیج فارس و منطقه خاورمیانه در ارتباط با ایران گفت: اتفاقات اخیر این پیام را به دنیا منتقل کرد که با منطق، گفت‌وگو، استدلال و ادب می‌توان با ایران تعامل و مسائل را حل و فصل کرد و اگر از مسیر دیگری وارد شوند، حتماً بازنده خواهند بود. جهانگیری با بیان اینکه ایران همواره حافظ امنیت منطقه و خلیج فارس بوده است، گفت: برای حفاظت از امنیت منطقه نیاز به تشکیل ائتلاف نیست. کسانی که به دنبال ائتلاف هستند هر گاه از مناطق خود خارج شده‌اند جز دامن زدن به ناامنی دستاورد دیگری به همراه نیاورده‌اند. برای اینکه همه بتوانند از منطقه‌ای امن استفاده کنند، راهی جز این نیست که فشارها را از ایران بردارند و بدون تحمیل فشار با ایران وارد مذاکره و گفت‌وگوی منطقی شوند. جهانگیری گفت: امریکایی‌ها بر اساس خوی دشمنی با ایران فشارهای خود را به خصوص در بخش اقتصادی بر ملت ایران افزایش داده‌اند و مردم ایران در سال‌های اخیر متحمل فشارهای فراوانی شده‌اند که ما شرمنده آنها هستیم.

خبر

در دیدار نایب رئیس دفتر سیاسی حماس

شمخانی: طرح جعلی معامله قرن هرگز به نتیجه نمی‌رسد

نایب رئیس دفتر سیاسی حماس دیروز با علی شمخانی نماینده مقام معظم رهبری و دبیر شورای عالی امنیت ملی دیدار و گفت‌وگو کرد.

به گزارش صدا وسیما، دریابان شمخانی در این دیدار با یادآوری راهبرد غیرقابل تغییر جمهوری اسلامی در حمایت از مقاومت فلسطین تأکید کرد: اصل بنیادین پشتیبانی از آرمان فلسطین از محکمات انقلاب اسلامی بوده و تا پیروزی کامل جریان مقاومت بر اشغالگران کودک‌کش تداوم خواهد داشت.

وی طرح موسوم به «معامله قرن» را اقدامی شکست‌خورده و غیرقابل اجرا عنوان کرد و افزود: در کنار رشد و پیشرفت گروه‌های مقاومت و گسترش نقش‌آفرینی آنها در معادلات مهم منطقه، رژیم صهیونیستی و حامیانش در شرایط شکننده و رو به زوالی قرار دارند و طرح‌های جعلی که مغایر خواست و اراده مردم فلسطین باشد هرگز به نتیجه نخواهد رسید.

دریابان شمخانی گفت: برخی کشورهای عربی با وعده‌های مختلف تلاش داشتند تا میان گروه‌های مقاومت و حامیان اصلی فلسطین، اختلاف و شکاف ایجاد کنند، اما مشاهده کردیم که حکام خودفروخته آنان امروز با دشمن صهیونیستی تعامل دارند و برای کشتار مسلمانان از مستشاران نظامی آنها کمک می‌گیرند.

وی با تجلیل از ایستادگی و مقاومت مردم فلسطین در برابر اشغالگران و ضرورت مقابله مستمر با سیاست‌های سرکوبگرانه رژیم صهیونیستی علیه مسلمانان تأکید کرد: امروز حامیان فلسطین در سراسر جهان معتقدند که تنها راه پیروزی و احقاق حق مردم، تکیه بر اراده داخلی و مقاومت اسلامی است.

■ هرگونه اقدام خصمانه در مورد ایران را اقدام خصمانه علیه جریان مقاومت می‌دانیم

صالح العاروری نیز در این دیدار با قدردانی از حمایت‌های مستمر جمهوری اسلامی ایران از مقاومت مردم فلسطین اظهار داشت: دشمنی‌های امریکا و رژیم صهیونیستی با جمهوری اسلامی و استفاده از ابزار تحریم و تهدید نتوانسته است در اراده راسخ ایران در حمایت از آرمان فلسطین خللی ایجاد کند.

وی خاطرنشان کرد: ما به‌عنوان نمایندگان حرکت مقاومت و جنبش حماس همبستگی خود را با جمهوری اسلامی ایران اعلام و تأکید می‌کنیم هرگونه اقدام خصمانه در مورد ایران در واقع اقدام خصمانه بر ضد فلسطین و جریان مقاومت بوده و ما خود را در خط مقدم حمایت از ایران می‌دانیم.

معاون اسماعیل هنیه ادامه داد: رایزنی، گفت‌وگو و مشورت با مسئولان جمهوری اسلامی پیرامون تحولات جاری در فلسطین و جریان مقاومت از جمله اهداف سفر به ایران است. از تهدیدات رژیم صهیونیستی بیمی نداریم و با توکل بر خدا و حمایت ایران که بزرگ‌ترین حامی گروه‌های مقاومت فلسطینی است با قدرت در برابر تجاوزگری آنها ایستادگی می‌کنیم.

دنیای مجازی

■ ترامپ شیر است یا خرگوش

سیدمحمد حسینی وزیر اسبق ارشاد در صفحه شخصی خود در توئیتر درباره رفتار ترامپ با عرب‌ها و ایران، نوشت: شیر یا خرگوش بودن ترامپ بستگی دارد به اینکه با مرتجعین عرب طرف باشد یا ایران مقتدر، نکته‌ای که عرب‌ها هم فهمیده‌اند ولی مثل ضاحی خلفان اعتراف نمی‌کنند!

بی‌بی‌سی به نقل از ضاحی خلفان معاون جنجالی پلیس دوبی آورده است که چرا ترامپ وقتی به عرب‌ها می‌رسد شیر است اما به ایران که می‌رسد، خرگوش می‌شود.

■ ایران و نیکاراگوئه متحد در مقابل تروریسم اقتصادی

محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه کشورمان در پیامی در صفحه توئیتر خود نوشت: من چهلمین سالگرد انقلاب نیکاراگوئه را به مردم و دولت این کشور در ماناگوا تبریک گفتم. ایران و نیکاراگوئه هر دو در برابر تروریسم اقتصادی و مداخلات تجاوزکارانه مقاومت کرده‌اند. ما درباره همکاری گسترده بین دو کشور توافق کردیم.

■ شکستن ابهت انگلیس یک افتخار است

سیدعزت‌الله ضرغامی، عضو شورای عالی فضای مجازی و انقلاب فرهنگی با انتشار توئیتی در صفحه شخصی خود نسبت به توقیف نفتکش متخلف انگلیسی واکنش نشان داد و نوشت: تصاویر عملیات نیروی دریایی سپاه به ویژه قدرت‌نمایی «هلی برن» آنان روی نفتکش انگلیسی در حال حرکت، موجی از غرور و شادی در مردم ایجاد کرده است. تا اینجا ابهت متجاوزان به آب‌ها که سال‌هاست نان آن را می‌خوردند، حسابی درهم شکسته است. اخبار پی‌درپی عقب‌نشینی‌ها دلنشین است.

■ نژادپرستی و باز شدن پای آن به مجلس

علی علیزاده تحلیلگر مسائل سیاسی در صفحه شخصی خود در اینستاگرامش نوشت: سخن رحیمی‌جهان‌آبادی رسماً سخنی نژادپرستانه است. هفته پیش دونالد ترامپ هم به ایلهان عمر زن جوان مسلمان و محجبه که در سومالی به دنیا آمده اما تابعیت امریکایی دارد و عضو کنگره شده گفت برگردد به همان جایی که در آن به دنیا آمده و تمام دنیا این سخن را نشانه واضح نژادپرستی متعفن دونالد ترامپ دانست و از آن ابراز انزجار کرد و تازه ترامپ رئیس جمهوری امپراطوری سلطه‌گر امریکا بود و نه نماینده مجلس برآمده از انقلاب مردم ایران.

چه شد که از خمینی و طالقانی و انقلاب اسلامی که همه انسان‌ها را به یک چشم نگاه می‌کرد رسیدیم به امثال رحیمی‌جهان‌آبادی و گفتار ملی‌گرایی نژادپرستانه‌شان؟

باید به رحیمی‌جهان‌آبادی گفت: وقتی امثال تو روی صندلی راحت مجلس لمیده بودید، جوانانی با اصل و نسب افغانستانی داشتند برای امنیت تو و خانواده‌ات و حفظ مرزهای ایران در سوریه شهید می‌شدند و این جوانان اگر زمانی تصمیم بگیرند تابعیت ایرانی بگیرند از صدها ایرانی مثل تو ایرانی‌ترند و حق بیشتری بر این وطن دارند.

اینجاست که می‌گویم باید مقابل ملی‌گرایی برآمده از باستان‌گرایی و ایران‌گرایی ایستاد. هویت ملی ما فراتر از آن است که خود را براساس برتری نژادی و قومی و افتخار به جهانگشایی‌ها و قتل‌عام‌ها و آدمکشی‌های شاهان و امپراطوران خونخوار گذشته تعریف کند. برعکس، هویتی ایرانی است که با ارزش‌ها و فضیلت‌های جهانشمول انسانی و ظلم‌ستیزی مستتر در شیعه گره خورده باشد. همان هویتی که آخرین ظهورش انقلاب اسلامی بود؛ انقلابی که این ۴۰سال قلب مظلومان جهان را تسخیر کرده. هویت ملی ایرانی هویتی نیست که به اصل و نسب بنازد. هویتی بناشده بر پایه مناسبات جاهلیت و خون و نژاد و جعلیات آریایی نیست. هویت ایرانی، هویت ملتی است که افتخارش مقاومت ۴۰ساله علیه ظلم امپراطوری امریکا و کمک کردن به همه مظلومان جهان برای براندازی نظم مبتنی بر سلطه و چپاول است. همان مقاومتی که الهام بخش بقیه رنج دیدگان عالم از لبنان و یمن تا نیجریه و ونزوئلا شده. از این منظر اتفاقاً ما وفاداران به آرمان‌های انقلاب، مدافعان واقعی هویت ملی ایرانی هستیم.

یادداشت

معین قوی‌دست*

الزامات و بایسته‌های مطالبه‌گری در نماز جمعه

رابطه حاکمیت و مردم در حکومت اسلامی، رابطه‌ای متعادل و متوازن است و طرفین بر گردن یکدیگر حقوقی دارند که باید استیفا شود. حاکمیت باید با کمک فردفرد جامعه، آرمان‌های مغفول دین را در متن زندگی اجتماعی و فرهنگی، جاری و ساری سازد. مردم نیز باید در تعامل با حاکمیت، کاستی‌های اقدامات و تصمیم‌های حکومت را دلسوزانه و پیگیر، گوشزد کنند. حاکمیت در نظام اسلامی مسئول اقناع جامعه است و باید برای تک‌تک تصمیم‌های غیرامنیتی، پاسخگوی جامعه باشد، مردم نیز باید همواره این پاسخ را درخواست و با دیدگاه نقادانه آن را بررسی کنند. قانون‌ها مسیر تحقق آرمان‌ها هستند و هیچ حاکمیتی بدون همکاری مردم، قادر به تحقق آرمان‌های خود نیست. در نهایت، مردم هستند که باید قانون را در جامعه اجرا کنند و چه کسی است که نداند بدون برقراری قانون، تحقق آرمان‌های جامعه امکانپذیر نیست! در حکومت اسلامی تحقق آرمان‌های اصیل دینی، هدف کلان تقنین قوانین محسوب می‌شود و تصمیم‌های خرد و کلان هم بر همین اساس باید گرفته شوند. مردم در این نوع حکومت، به صورت همزمان، مجری و ناظر و پذیرنده قانون هستند و برای ایفای این نقش‌های سه‌گانه در گام اول باید مطالبه‌گر باشند. نماز جمعه معنوی‌ترین و جامع‌ترین فضا برای مطالبه‌گری است. از سوی دیگر، امام جمعه در ساختار سیاست دینی حکومت اسلامی، می‌تواند به نمایندگی از هر دو طیف، یعنی مردم و حاکمیت، در مقام مطالبه برآید، یعنی زبان مردم باشد و حقوق جامعه را از حاکمیت مطالبه کند و از آن سو خواست حاکمیت از مردم را تبیین و سیاست‌های نظام را برای همراهی و همکاری جامعه به مردم عرضه کند و در حقیقت مطالبه‌ای دیگر را به جریان اندازد اما الزامات مطالبه‌گری در نماز جمعه، برخلاف مطالبه‌گری مردم از نظام‌های سیاسی غیردینی در خیابان است. این الزامات شامل موارد ذیل می‌شود:

۱ - ادبیات دینی: بدون کلام مؤدب و منصفانه اما قاطع و صریح، مطالبه‌گری در حکومت اسلامی وجه دینی نمی‌یابد. نماز جمعه مکانی مقدس برای اقامه نماز و گفت‌وگو با خداوند است. همان‌طور که گفت‌وگو با خداوند آداب خود را دارد، این گفت‌وگوی مطالبه‌گرانه هم باید آداب متناسب را داشته باشد.

۲ - محتوای مطالبه: محتوای مطالبه از حکومت دینی باید هدف‌دار باشد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «فکر نو» و «نگاه و توقعات آرمانی» را دو جنبه مهم مطالبه در حکومت اسلامی برمی‌شمارند. علاوه بر اینها، می‌توان چندجانبه‌نگری، تطابق با اصول دین، رعایت مصلحت‌های کلان و همین‌طور تحقق‌پذیر بودن را به مقتضیات محتوای مطالبه از حکومت اسلامی افزود.

۳ - هدف مطالبه: در مطالبه‌گری از حکومت اسلامی، هدف، بهبود امور مسلمین و رشد و اعتبار جامعه اسلامی است و نیت و اغراض شخصی و سیاسی و گروهی جایی ندارد چراکه اینها زمینه‌های تعارض را به وجود می‌آورند که موجب تضعیف نظام اسلامی خواهد بود، در حالی که غایت مطالبه‌گری، بهبود وضعیت جامعه اسلامی است. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند: «مطالبه کردن با دشمنی کردن فرق دارد... معارضه نباید بشود.» نماز جمعه از آن رو تریبون مطالبه‌گری است که دایره اهداف در آن، معطوف به هر فعل با گرایش توحیدی و الهی است، بنابراین مطالبه‌گری هم با این شاخص‌ها در آن قابل طرح است و اینها بایسته‌های حقیقی حرکت در این مسیرند.

*پژوهشگر و فعال فرهنگی